

HINTS CopyRight

Jaargang 2

-

nummer 1

maart 2006

Foto: Frederik van Lambalgen

HINT Nederland - Postbus 3074 - 5203 DB 's-Hertogenbosch

TPG Post

Port betaald
Port payé
Pays-Bas

Senso(moto)rische problematiek

In deze uitgave:

Sensorische Integratie	3
Over de zintuiglijke waarneming van prikkels en de reactie hier op	
De rol van het zenuwstelsel	5
Hoe werkt het systeem van de interne prikkelverwerking	
Hoe kan ergotherapie hoogintelligente kinderen helpen	7
Door oefening vertrouwen krijgen in het eigen lichaam en lichaamsgevoel	
....en dan vliegen de stukken over het bord!	8
Over schaken met hoogbegaafden en waar dat allemaal goed voor is	
Sporten belangrijk voor hoogbegaafden	10
Een judoleraar aan het woord tijdens een interview met onze redactie	
Rocca klimavontuur in Gulpen	12
Een sportieve activiteit op grote hoogte	

Van de redactie

Voor u ligt de nieuwste uitgave van de HINTS *CopyRight*. Het afgelopen jaar hebben we vele positieve reacties mogen ontvangen ten aanzien van ons blad en dit heeft zowel het bestuur als de redacties (die nog steeds mensen kunnen gebruiken trouwens!) gesterkt in hun overtuiging dat de nieuwe opzet, waarbij we in elke uitgave aandacht besteden aan een bepaald thema, een goede zet is geweest die ook dit jaar navolging verdient.

In onze tweede jaargang zullen we een aantal thema's gaan uitwerken die, naar wij hopen, aansluiten bij de problematiek die wij als ouders samen met onze kinderen in de wereld van de hoogbegaafdheid ervaren. Hierbij willen we niet alleen ingaan op de problemen die er spelen of die kunnen ontstaan en de negatieve ervaringen die we vaak opdoen. We willen ook de positieve kanten laten zien en leuke verhalen vertellen over hoe onze kinderen, en ook wijzelf, het redden in deze steeds complexer wordende maatschappij. Wij willen vertellen over hoe trots wij zijn op onze kinderen die, ondanks het feit dat ze het vaak heel moeilijk hebben, er in slagen de grenzen van hun kunnen te verleggen en gewoon plezier te beleven.

Hebben we in de vorige *CopyRight* aandacht besteed aan opvoedings- en gedragsproblemen bij hoogbegaafde kinderen, deze keer borduren we voort op een aantal andere problemen waar onze kinderen regelmatig (vaak letterlijk) tegenaan lopen. We leggen u uit hoe het komt dat onze kinderen vaker problemen hebben met hun motoriek. Waarom ze vaak zo gevoelig zijn voor bijvoorbeeld licht- en/of geluidprikkels en klagen dat hun sokken niet lekker zitten. En waarom ze zo gefrustreerd raken omdat ze iets heel goed al in hun hoofd voor elkaar hebben terwijl hun lijf dit niet kan uitvoeren. Dat sporten niet alleen goed is voor lijf en leden leest u in ons interview met Frank L'Ortije en waar schaken goed voor is.....

In het laatste nummer van vorig jaar beloofden wij u een vervolg op gedrags- en opvoedingsproblemen. Dit nummer houdt u nog tegood.

Wij wensen u veel leesplezier en mocht u op- of aanmerkingen hebben of ideeën voor een volgende *CopyRight* dan kunt u altijd reageren via redactie@hintnederland.nl.

...en het bestuur

We kunnen terugkijken op een goed jaar voor HINT Noord- & Zuid-Holland.

In Almere is onder leiding van een actief team met succes een kinderclub opgezet.

Gezien het enthousiasme in deze dynamische stad hebben we als bestuur met plezier besloten de Algemene Jaarvergadering op 27 maart in buurthuis 't Karwij in Almere te houden.

Lezingen worden gehouden in Alkmaar, Almere, Giessenburg en Dordrecht zodat een goede spreiding door het hele gebied bereikt wordt. Voorlichting is een van de speerpunten van ons beleid. Mede in samenwerking met de andere deelnemers aan de Koepel Hoogbegaafdheid is een bestand aan lezinggevers opgebouwd dat adequaat op een breed scala van onderwerpen kan worden ingezet en waardoor het altijd de moeite waard is een lezing bij te wonen. Op de avonden is een ruim aanbod aan informatie- en studiemateriaal tegen een geringe vergoeding beschikbaar.

Studenten aan pedagogische opleidingen zijn op deze avonden extra welkom.

In het ruim 10-jarig bestaan van HINT hebben we ons in het bijzonder gericht op de voorlichting in het basisonderwijs. Inmiddels is op een groot aantal scholen HB een bekend en erkend fenomeen en is de bereidheid aanwezig aanpassingen voor HB leerlingen te realiseren o.a. in de vorm van de aanschaf van verrijkingsmateriaal en de opzet van plusklassen. Steeds vaker wordt op ons een beroep gedaan door ouders en leerlingen in het voortgezet onderwijs en gezien deze ontwikkeling zullen we onze taakstelling moeten aanpassen en verruimen. De weekendkampen voor de jeugd tot 12 jaar zijn al jaren een begrip. In mei van dit jaar starten we met kampen voor jongeren van 12 – 18 jaar.

Namens het bestuur van HINT Noord- & Zuid-Holland,
Leo Spruit, voorzitter

Sensorische integratie

Mieke Voerman-Oosterhoff

Sensorische integratie is eenvoudig gezegd de mogelijkheid om informatie vanuit de wereld om ons heen en vanuit ons eigen lichaam op te nemen, te selecteren en de verschillende stukjes informatie aan elkaar te verbinden, zodat we er op een juiste manier op kunnen reageren. Kinderen zonder goede sensorische integratie hebben vaak verwarrende en onduidelijke problemen. Sommige activiteiten doen ze net zo goed als leeftijdsgenootjes of zelfs beter, terwijl ze in andere dingen achter kunnen blijven. Ze hebben goede ogen, maar draaien bijvoorbeeld toch letters om of kunnen vormen niet uit elkaar houden. Ook kunnen ze erg onhandig zijn, vaak vallen, moeite hebben met evenwicht. Soms klimmen ze hoog in bomen zonder gevaar te zien of zijn juist bang voor kleine hoogtes die ons ongevaarlijk lijken. Enkele kinderen hebben een vreselijke hekel aan bepaalde kleding of merkjes in de nek. Ze kunnen in paniek raken als ze vies worden of schrikken van een vriendelijk bedoelde aanraking, die voor hen aanvoelt als kriebel of pijn. Ook kunnen ze last hebben concentratieproblemen, onrustig of juist erg stil en teruggetrokken zijn.

De informatie die we over onze omgeving en over ons lichaam binnenkrijgen wordt aangeleverd door onze zintuigen. Deze kunnen we als volgt indelen:

Gehoor / auditieve systeem

We nemen trillingen waar die worden omgezet in geluid en geluidsterkte. Met onze twee oren kunnen we horen waar het geluid vandaan komt.

Horen is belangrijk voor de ontwikkeling van taal en spraak.

(Begrijpend) zien / visuele systeem

Iets zien kan dienen als waarschuwing: we duiken weg als er iets heel snel komt aangevlogen. Door goed te zien kun je je oriënteren in de ruimte, je weet waar je bent. Ook kun je diepte zien. Als je aangeraakt wordt kijk je automatisch waar dat gebeurde en zo word je nog meer geïnformeerd over die aanraking. Het helpt mee met de taalontwikkeling: benoemen wat je ziet. Als je iets moeilijk vindt om te doen kijk je er heel goed bij: het kijken kan een beweging helpen sturen. Oogcontact is belangrijk voor de emotionele ontwikkeling: Als je iemand aankijkt waar je mee praat heb je meer contact. Als een kind ziet dat je kijkt wat het doet, ziet het dat je betrokken bent en kan hij/zij zich meer gestimuleerd voelen.

Evenwicht en oriëntatie / vestibulaire systeem

Hierdoor weten we wat de stand van ons hoofd (rechtop, schuin, voor- of achterover, gedraaid) is en of die houding verandert, de beweging van ons hoofd dus. Verder worden we geïnformeerd of die beweging sneller of langzamer wordt. Dit systeem geeft ons ook informatie over waar ons hoofd is t.o.v. de zwaartekracht. Dat zorgt ervoor dat je je heel raar voelt als je in een kamer staat waar ze alles schuin gemaakt hebben (op de Efteling b.v.): wat je voelt met je evenwichtsorgaan klopt niet met wat je ziet. Doordat we deze informatie krijgen weten we ook of we zelf bewegen of dat er iets om ons heen beweegt. Als de trein of auto naast je wegrijdt lijkt het even of je zelf de andere kant opgaat, maar als je je ogen dicht doet weet je dat je stil staat en je ogen je gefopt hebben. Door dit systeem kunnen we onze ogen ook altijd hori-

zontaal houden zodat we makkelijker kunnen blijven kijken naar iets, ook al beweegt ons hoofd.

Houding- en bewegingsgevoel / proprioceptieve systeem

Hierdoor weten we wat de houding en de beweging is van onze lichaamsdelen. Je voelt b.v. of je arm omhoog of naar beneden is en hoe je de vingers beweegt. Dat is wel handig, want anders zou je naar alles moeten kijken wat je doet (en dat moeten kinderen dus bij wie dit gevoel minder ontwikkeld is!). Deze informatie kan verder ook een teveel van informatie uit andere zintuigen dempen en helpen die beter te verwerken.

Tast / tactiele systeem

Dit bestaat uit twee delen:

een beschermend systeem:

dit neemt pijn, temperatuur en grove tast waar. Het waarschuwt ons lichaam voor prikkels die gevaarlijk of beschadigend zouden kunnen zijn, b.v. hand terugtrekken van een heet of scherp voorwerp.

een discriminatief of onderscheidend systeem:

dit informeert ons hoe iets aanvoelt (zacht, hard, glad, ruw, welke vorm, waar je precies aangeraakt wordt, trilling, enz.) zodat we er wat van kunnen leren, b.v. of een handdoek zacht uit de droger komt of ruw van de lijn, maar ook waar je de pen aanraakt waarmee je aan het schrijven bent.

Smaak en reuk

Op bepaalde delen van de tong proef je de smaken zoet, zuur, zout en bitter, maar ook de reuk speelt een sterke rol bij de smaak: met een verstopte neus proef je minder.

Wat kan er misgaan op sensorisch integratiegebied?

Prikkels (zintuiglijke informatie) kunnen verminderd worden waargenomen (onderregistratie) waardoor je een onvoldoende reactie op de prikkels krijgt. Daar tegenover staat dat prikkels ook juist versterkt kunnen worden waargenomen (overregistratie) waardoor er een versterkte/overmatige reactie op de prikkels volgt. *Mengvormen* zijn ook mogelijk. Dan reageert het kind (of de volwassene) op de ene soort zintuiglijke informatie onvoldoende, op de andere overmatig en misschien op weer een ande-

re normaal. Met de zintuigen zelf is dan niets aan de hand, maar de informatie wordt in het centrale zenuwstelsel niet goed verwerkt.

Ter verduidelijking een aantal voorbeelden:

Bij **auditiële overregistratie** reageren kinderen overmatig op geluid. Ze schrikken b.v. van geluiden die onverwacht of hard zijn. Zij kunnen dan de handen voor de oren doen of zelf hard schreeuwen om het geluid te overstemmen. Op die manier proberen ze dan zelf 'de baas te spelen' over het geluid. Zulke kinderen hebben er ook moeite mee om onbelangrijke geluiden uit te schakelen. Zij horen in de klas b.v. het geschuifel van de kinderen om hen heen net zo hard als de uitleg van de leerkracht. Thuis horen zij het getik van de klok, iets wat ons helemaal niet opvalt als we er niet bewust op gaan letten. Het zal duidelijk zijn dat deze kinderen enorme concentratieproblemen hebben en dat er vaak op hen gemopperd wordt, terwijl ze er zelf weinig aan kunnen doen. Probeer je maar eens voor te stellen dat je in een kakofonie van geluiden 'rustig' naar een verhaal moet luisteren!

Het omgekeerde kan ook het geval zijn; we spreken dan van **auditiële onderregistratie**. Deze kinderen reageren juist weinig op geluid en willen b.v. heftige muziek keihard aan tijdens het huiswerk maken. Dit helpt hen juist om alert genoeg te zijn om zoveel mogelijk op te nemen.

Binnen het visuele systeem spreken we van **visuele overregistratie** als kinderen overmatig reageren op dingen die ze zien. Deze kinderen zien 'alles', zijn snel (visueel) afgeleid. Ook hebben ze vaak moeite met het onderscheid wat op de voorgrond (en dus belangrijk) en wat op de achtergrond is. Verder hebben ze moeite met verschillen zien. Knipperend tl-licht of gewoon fel licht kan voor hen heel onaangenaam zijn. Ze klagen soms over kriebelende of waterige ogen en hoofdpijn.

Een ander voorbeeld is de **vestibulaire overregistratie**. Kinderen die hier problemen mee hebben reageren overmatig op evenwichtsprakkers waardoor ze vaak bang zijn voor hoogtes en schuine oppervlakken. Zeg tegen zo'n kind alstublieft niet dat het niet bang hoeft te zijn, dat is het namelijk al. Op hen komt de situatie namelijk als gevaarlijk over. U zou waarschijnlijk ook bang zijn als u over een smalle plank een ravijn zou moeten oversteken en dat is zoals het voor hen voelt. Zo'n kind is (ook figuurlijk) snel uit het evenwicht. Een andere vorm van overmatig reageren op evenwicht is: snel duizelig of misselijk worden van draaien. Deze kinderen willen dus beslist niet in een draaimolen in de speeltuin of ze doen alleen mee als ze kunnen duwen in plaats van gedraaid worden. Veel spelletjes die kinderen spelen hebben te maken met evenwicht. Als het kind daar niet aan mee durft te doen kan het zich buitengesloten voelen, dit komt het zelfvertrouwen beslist niet ten goede.

Zij hebben ook wel last van wagenziek worden. Dit komt doordat wat ze zien met hun ogen (in de auto beweegt niets) niet overeenkomt met wat via hun evenwichtorgaan binnenkomt, namelijk wèl beweging. Het kan dan helpen om in het midden te zitten achterin zodat ze door de voorruit kunnen kijken. Dan komt de informatie via de zintuigen beter overeen.

Aan de andere kant zijn er ook kinderen die juist onvoldoende reageren op evenwichtsprakkers. Men spreekt dan van **vestibulaire onderregistratie**. Deze kinderen klimmen gevaarlijk hoog zonder gevaar te zien of zijn altijd maar aan het draaien en wiebelen. Dit komt doordat een normale hoeveelheid evenwichtsprakkers voor hen onvoldoende is. Zij zoeken die prikkel extra op en dat kan door b.v. draaien en wiebelen. Stil op een stoel zitten en goed opletten is dan moeilijk. Juist als ze meer bewegen krijgen ze voldoende prikkel binnen om goed op te kunnen letten en goed te kunnen blijven zitten.

Mieke Voerman-Oosterhoff is fysiotherapeute. Zij heeft een praktijk in Zwolle, "Klim-op!", en is gespecialiseerd in Sensorische Integratie Therapie. Naast het werk in de praktijk geeft zij nog lezingen, begeleidt ze studenten van de opleiding Sensorische Integratie Therapie in Haarlem (georganiseerd door de Transfergroep Rotterdam en Omstreken) en geeft daar ook les. Meer informatie kunt u vinden op www.klim-op.com

Kinderen met eerdergenoemde motorische-, leer- en/of gedragsproblemen kunnen worden behandeld met Sensorische Integratie Therapie. De S.I.-Therapie is omstreeks 1960 ontwikkeld door dr. A. Jean Ayres, een Amerikaanse ergotherapeute en ontwikkelingspsychologe, aan de Universiteit van Southern California. Het Nederlands Centrum voor Sensorische Integratie (**NCSI**) werd in 1980 opgezet door Lynn Horowitz in Haarlem. Zij heeft als Amerikaans ergotherapeute (occupational therapist) de Sensorische Integratie in Nederland geïntroduceerd.

De S.I.-Therapie richt zich op het belang van een goede integratie van de zintuigprikkelers: de sensorische integratie. Hierbij wordt geprobeerd verandering te brengen in de manier waarop het kind de sensorische integratie organiseert, zodat het kind beter in staat is op een goede manier te reageren op de wereld om hem heen. Dit gebeurt op een speelse manier door gebruik te maken van verschillende attributen en spelmaterialen zoals bv. hangmat, diverse schommels, skippybal, bellenblaasattributen, zacht, met de handen kneedbaar materiaal, knuffels enz, waardoor de therapie voor het kind ook leuk is. Ook kan het borstel/drukprogramma opgestart worden. Dit is een programma waarbij door borstelen en gewrichtsdruk zintuiglijke afweer kan worden verminderd zodat het kind de prikkel beter gaat verwerken.

De rol van het zenuwstelsel

Kinderen hebben vaker te maken met sensomotorische problemen dan we geneigd zijn te denken. Uit literatuuronderzoek werd duidelijk dat zich bij hoogbegaafde kinderen, met name wat de motoriek betreft, problemen ontwikkelen. Deze problemen wijzen in de richting van het systeem van de interne prikkelverwerking, zoals dat in ieder mens op eigen, individuele (specifieke) wijze werkzaam is. In het algemeen kan zintuiglijke waarneming of prikkeling getypeerd worden als de informatiebron voor het centrale zenuwstelsel. Eerst wordt deze geïnformeerd en vervolgens wordt de hersenschors geactiveerd. De mens, het kind, wordt geattendeerd op het feit dat er sprake is van zintuiglijke prikkeling. De uiteindelijke informatie is er dan nog niet. In driehonderdste van een milliseconde komt de prikkel ook via de thalamus de hersenschors binnen. Dan volgt een proces van identificatie. De hersenen proberen de inkomende prikkel te herkennen. Wanneer dit proces niet tot daadwerkelijke herkenning leidt, treedt een 'alarmsituatie' op.

In het centrale zenuwstelsel worden (van laag naar hoog) drie niveaus van functioneren onderscheiden:

1. *Het archi-niveau.*

Dit niveau wordt ook wel het autonome zenuwstelsel genoemd. Het functioneert zonder dat het door de wil beïnvloed wordt. Hetzelfde geldt voor de motoriek: deze heeft geen invloed op het functioneren van het zenuwstelsel. Op dit niveau bestaan vecht- en vluchtssystemen, evenals de reflexen.

2. *Het paleo-niveau.*

Met name de evenwichtsprikkels, of anders gezegd: de informatie uit de spieren en gewrichten, komen hier binnen. De door het kind geleerde motoriek (lopen, praten, fietsen) wordt van hieruit gestuurd. Het gaat dan om handelingen, waarvan je je niet bewust bent. Dit betekent, wanneer het kind bijvoorbeeld loopt, dat het zich niet voortdurend afvraagt wat de volgende deelhandeling zal zijn. Het lopen is als handeling geautomatiseerd.

3. *Het neo-niveau.*

Op het hoogste niveau van functioneren van het zenuwstelsel wordt aan de motoriek een nieuwe dimensie toegevoegd. Motoriek is nu psychomotoriek geworden. Dat wat vanuit het tweede niveau wordt gestuurd, wordt ook vanuit het derde niveau gestuurd echter met toevoeging van de eerder aangegeven extra dimensie. Wanneer ik als kind bij het tekenen beslis, dat ik juist daar op het tekenpapier met mijn potlood een stip wil tekenen en ik doe dat vervolgens, dan heb ik die handeling verricht door het neo-niveau van het zenuwstelsel te activeren.

Voor het handelen van het kind (en in het algemeen ieder mens) is het belangrijk, dat het tussen de verschillende niveaus kan wisselen, zodat het kind de motoriek kan aanpassen in het geval er iets fout gaat. Denk daarbij aan een situatie, waarin een kind op weg naar de keuken (neo-niveau), struikelt over een stoel.

Er is dan geen sprake van een wisseling tussen de niveaus. Daarvan zou wel sprake zijn geweest, als het kind de stoel had weten te ontwijken.

Wanneer mensen op een bepaalde situatie reageren (= handelen), gebruiken zij hun spieren. Het is daarbij onvoldoende om in situaties uitsluitend reflexmatige handelingen, die niet gestuurd kunnen worden, uit te voeren. In het proces van bewustwording van de (gegeven een bepaalde situatie) meest adequate handeling, moet er sprake zijn van doorstroming of feedback tussen de verschillende niveaus. Juist die feedback van het derde naar het tweede, als ook die van het tweede niveau naar het eerste, is van belang bij dit proces (het gaat om herkenning

van de prikkel). Kinderen beïnvloeden hierbij het gebruik van reflexmatige handelingen. Ze leren deze te onderdrukken en daarvoor in de plaats andere handelingen uit te voeren.

Dit leerproces veronderstelt 'uitproberen', 'experimenteren', 'oefenen'. Er zijn kinderen die dit vanzelfsprekend doen, maar ook die dat niet doen. Deze laatste groep kijkt bijvoorbeeld naar wat anderen doen en doet dat dan op dezelfde manier na. Zij opereren dan uitsluitend op neo-niveau. Voorbeelden hiervan zijn het vallen van de trap, nadat je je, vanaf de eerste verdieping komend, wilt haasten om snel de telefoon op te nemen. Of het tegen de deur aanlopen, omdat je onder het lopen onvoldoende in de gaten had, dat die deur telkens dichterbij kwam. Dit houdt in dat zij weinig ervaring opdoen in het uitvoeren van (deel)handelingen. Zij missen het hele scala van ervaringen, die horen bij 'voelen, zien en horen'. Maar daarnaast vraagt het voortdurend direct op neo-niveau functioneren bijzonder veel energie, wel tien tot zeventien keer zoveel in vergelijking met een leerproces, waarbij wel sprake is van uitproberen, experimenteren en oefenen.

Leren.

Het functioneren van de neocortex is belangrijk voor het leren beheersen van de schoolse vaardigheden. Het maakt het waarnemen van contour, kleur, grootte en vorm mogelijk. Daarnaast speelt het ook een rol bij het leren rekenen en het beheersen van de taal (synthetiseren en analyseren). Tenslotte ontwikkelt zich ook de motoriek en de psychomotoriek onder invloed van de neocortex.

Kinderen die 'direct op het derde niveau leren', kunnen, bijvoorbeeld bij het leren van taalvaardigheden, soms wel synthetiseren (dit is een deelhandeling, waarbij losse letters en klanken worden samengevoegd tot een woord), maar voeren de daarbij behorende bewegingen (welke vooral 'geoefend worden' in het eerste en tweede niveau) onvoldoende uit. De leerkracht zal in veel gevallen daaruit concluderen, dat het kind dit deelleerproces van de taalverwerving nog niet beheerst. Wanneer het dit, tot overmaat van ramp, demonstreert tijdens een schoolvaardigheidentest, zou dat kunnen inhouden dat de leerkracht begint te twijfelen aan een overgang van groep 2 naar groep 3.

De kern van het hierboven geschetste probleem is, dat het kind 'dat wat het moet doen wel met het hoofd herkent, maar er met het lijf niet bij kan'. Het kan met het li-

chaam (in termen van spierspanning en/of motoriek) niet aangeven of bijhouden wat het met het hoofd doet. Wanneer ouders met de leerkracht hierover in gesprek komen, wordt hen vaak snel duidelijk dat de laatste graag ook wil 'zien' dat het kind een bepaalde vaardigheid beheerst. De leerkracht oriënteert zich in de beoordeling van het gedrag dus ook op de relevante motoriek van het kind. Uit die situatie groeit gemakkelijk een misverstand en krijgen de ouders de indruk niet geloofd te worden. In de situatie, waarin het kind vooral 'op het derde niveau leert en daarbij, zoals eerder aangegeven werd, de deelhandeling onvoldoende oefent (herhaalt of automatiseert), bestaat dus de kans dat het leerproces door de leerkracht als onvolledig of onvoltooid (je kunt het nog niet) wordt beoordeeld. Wanneer het kind zelf een andere mening heeft, staat de weg open voor het ontwikkelen van een negatief zelfbeeld en niet-aangepast gedrag t.o.v. de (school)omgeving. In de schoolse situatie betekent dit, dat het kind niet-taakgericht gedrag laat zien. Sommige kinderen gaan denken dat ze altijd fouten maken en zijn zich uitsluitend bewust van negatieve feedback. Zij ontwikkelen het zgn. Mont-Blanc-syndroom. Dit komt er kort gezegd hier op neer: wat je kunt is normaal, maar wat je niet kan is verschrikkelijk. Het uitvoeren van taken wordt ervaren als een voortdurend beklimmen van de berg. En daarbij vind je ook nog eens dat je je best doet, maar ervaar je dat al je inspanningen zich uiteindelijk tegen je keren.

N.B. Er zijn overigens (maar dit terzijde) nog veel meer aspecten te onderscheiden in het gedrag van het kind zelf, de leerkracht en de ouders, die een impuls zijn voor het ontwikkelen van een negatief zelfbeeld en onaangepastheid.

Sensomotorische ontwikkeling is belangrijk. In het onderwijs worden drie domeinen geprikkeld: het cognitieve, het sociaal-emotionele (of affectieve) en sensomotorische domein. Het gaat hierbij om een drie-eenheid.

Hoogbegaafde kinderen doorlopen soms in het sensomotorische domein (maar daarin niet alleen) een specifieke ontwikkeling. Soms slaan zij twee niveaus over en leren vooral op het derde niveau. Dus: het kind ziet dat andere kinderen kunnen springen (fietsen). Het doet het ook, ondanks het feit dat het lichaam het nog niet kan. Het kunnen springen (fietsen) is echter geen door het kind beheerste vaardigheid. Het is niet een, in dit geval door oefening geleerde handeling. Bij het kunnen springen/fietsen (= totaalvaardigheid) laat het kind alleen de eindhandeling zien. De daaraan voorafgaande deelvaardigheden werden niet geoefend en worden dus ook niet beheerst. M.a.w.: het kind automatiseert (oefent, herhaalt) niet. De moeilijkheid (in dit geval bij hoogbegaafde kinderen) is dat in bijna alle leerprocessen op de basisschool relatief veel aandacht is voor oefenen/herhalen/automatiseren. Zodoende hebben kinderen, die vooral een leerstrategie op het derde niveau ontwikkelen, een serieus leerprobleem. Dit leerprobleem is soms (deel)oorzaak van een verwijzen vanuit het reguliere basisonderwijs naar het speciaal onderwijs (moeilijk lerende kinderen [mik] of [zeer] moeilijk opvoedbare kinderen [zmok]).

In een sensomotorische therapie wordt gewerkt aan de zogenaamde sensomotorische integratie. Vanuit de gegeven situatie, waarin het kind voornamelijk op het derde niveau leert (functioneert, handelt), wordt geprobeerd door zintuiglijke prikkeling de overige niveaus (archi- en paleo-niveau) te activeren. Op non-verbale wijze en met gebruikmaking van verschillende attributen en materialen wordt de motoriek en de psychomotoriek bij het kind ontwikkeld. De resultaten van de therapie blijken voor veel kinderen goed bruikbaar, zodat zij zelf op een voor hen goede manier leren omgaan met hun hoogbegaafdheid. In het verlengde daarvan zijn de resultaten ook zichtbaar in het functioneren thuis en op school.

Verslag van een lezing door Janneke Baas. Zij is logopediste en sensorische integratietherapeute en houdt zich in haar praktijk al vele jaren bezig met het begeleiden van hoogbegaafde kinderen. In vakkringen is zij inmiddels uitgegroeid tot een persoonlijkheid op het gebied van sensorische integratie.

Het zenuwstelsel bestaat uit het centrale zenuwstelsel en het perifere zenuwstelsel. Het bestaat uit de grote hersenen, de kleine hersenen, de hersenstam en het ruggenmerg. Het perifere zenuwstelsel bestaat uit zenuwen. De zenuwen verbinden het centrale zenuwstelsel met alle delen van het lichaam. Elke zenuw is opgebouwd uit een cellichaam en uitlopers. Door de uitlopers worden impulsen geleid. Uitlopers kunnen heel lang zijn. Bij bepaalde zenuwcellen zijn de uitlopers omgeven door een myeline- of mergschede. Er bestaan drie typen zenuwcellen: sensorische zenuwcellen, motorische zenuwcellen en schakelcellen.

Sensorische zenuwcellen (gevoelszenuwcellen) geleiden impulsen van receptoren naar het centrale zenuwstelsel. De cellichamen van de meeste sensorische zenuwcellen liggen vlak bij het centrale zenuwstelsel. Een sensorische zenuwcel heeft een lange dendriet (een uitloper die impulsen naar cellichaam toe geleidt) en een kortere axon (een uitloper die impulsen van het cellichaam af geleidt, deze wordt ook wel eens een neuriet genoemd). Soms is deze dendriet wel een meter lang, bijvoorbeeld bij een sensorische zenuwcel die impulsen geleidt van een zintuigcel in een teen naar het cellichaam vlak bij het ruggenmerg.

Motorische zenuwcellen hebben een celkern, een cellichaam en dendrieten. Aan deze dendrieten zitten eindknopjes. Vanuit deze eindknopjes ontstaan de impulsen (elektrische signalen) die worden doorgestuurd via de axon (neuriet die de spieren met de zenuwcel verbindt) naar de eindboompjes. Aan deze eindboompjes zitten de eindplaatjes. Het eindplaatje zit vast aan een bepaalde spier, dit wordt synaps genoemd (overgang tussen spier en eindplaatje). De axon bestaat uit lagen, de myelineschedes genaamd. Tussen deze schedes zitten spleten, de insnoeringen van Ranvier.

Een **interneuron (schakelcel)** is een neuron of zenuwcel die aan beide einden verbonden is met andere zenuwcellen. Schakelcellen dienen dan ook voor informatieoverdracht door middel van een actiepotentiaal. Daarom zitten ze alleen in de hersenen en het ruggenmerg. Schakelcellen krijgen informatie van sensorische zenuwcellen en / of andere schakelcellen en geven informatie door aan motorische zenuwcellen en / of andere schakelcellen. Geschat wordt dat de hersenen uit zo'n 100 miljard (10 tot de macht 11) schakelcellen bestaan met een gemiddelde van duizend synapsen per cel.

Bron: Wikipedia

Hoe kan ergotherapie hoogintelligente kinderen helpen bij het verbeteren van hun praktische vaardigheden?

Resi Scholtens-Schuttelaar

Het hoogintelligente kind is sterk cognitief ingesteld en zal blijven nadenken hoe het handelingen moet uitvoeren, maar leert zijn lichaam onvoldoende kennen. Het lichaamsgevoel is vaak onderontwikkeld. Het kind kan daardoor onvoldoende vertrouwen op zijn eigen lichaam en wordt hierdoor onzeker.

In de motorische ontwikkeling leren kinderen "door vallen en opstaan". Door veel oefenen en herhalen, steeds opnieuw uitproberen en spelenderwijs actief zijn leert het kind steeds weer nieuwe stappen in zijn ontwikkeling. Iedere keer zal het de ervaringen die het opdoet vanuit de zintuigen (zien, horen, ruiken, maar vooral ook tast, houding- en bewegingsgevoel), terugkoppelen aan wat het al eerder heeft

ervaren en zal zijn plan hieraan worden aangepast. Tijdens deze leerperiode leert het kind eveneens om door te zetten en tegenslagen te incasseren.

Tijdens ergotherapiebehandelingen wordt het leren omgaan met mogelijkheden en beperkingen geleerd door dagelijkse activiteiten uit te voeren. Bij kinderbehandelingen zullen deze activiteiten vooral gericht zijn op het spontaan handelen, vanuit het kind gedacht. Als behandelaar krijg je inzicht in wat bij het kind leeft, wat het kind belangrijk vindt om te leren en waarvoor het gemotiveerd is. Hierdoor kan een kind enthousiasme opbrengen en alert zijn. Met name deze alertheid is belangrijk om aangeleerde handreikingen en uitgevoerde handelingen te laten binnenkomen in de hersenen en te laten integreren met vorige ervaringen. Door veel herhalen in steeds wisselende omstandigheden en met verschillende materialen worden de handelingen uiteindelijk geautomatiseerd. Handelingen kunnen daarna spontaan worden uitgevoerd, zonder dat hierbij moet worden nagedacht.

Hoe verloopt de sensomotorische ontwikkeling bij hoogintelligente kinderen?

Bij hoogintelligente kinderen verloopt deze ontwikkeling anders omdat zij hun handelingen veel bewuster uitvoeren. Een activiteit wordt eerst bedacht, het kind kijkt en luistert eerst heel goed om daarna, gericht via een strategie, te bepalen hoe een handeling moet worden uitgevoerd. Hoogintelligente kinderen kunnen vaak al heel jong op een vrij hoog abstractieniveau verbanden leggen en bedenken hoe een handeling moet worden uitgevoerd. Heeft het dit bedacht dan zal het de handeling in één keer willen uitvoeren, terwijl het nog nauwelijks heeft geoefend. Hierdoor mist het de sensomotorische ervaringen die niet door middel van bedenken, maar door ervaren, vallen en opstaan worden opgedaan. De kwaliteit van bewegen wordt hierdoor vaak onvoldoende ontwikkeld en het gevolg is dat het hoogintelligente kind vaak traag, onhandig, te voorzichtig beweegt, vaak problemen heeft met praktische vaardigheden, het uitvoeren van samengestelde bewegingen, het hanteren van speelgoed en spelmaterialen en het uitvoeren van schoolse vaardigheden, waaronder het schrijven. Het kind kan daardoor onvoldoende vertrouwen op zijn eigen lichaam en wordt

hierdoor onzeker. Voorbeeld : Een hoogintelligent kind kan probleemloos vertellen en analyseren hoe je met meccano een huis moet bouwen, echter op het moment dat het moet beginnen weet het niet hoe het gereedschap moet worden vastgehouden en hoe het een schroef en een moer moet indraaien. De onderdelen vallen uit de handen en het geeft tenslotte op. Het kind komt niet tot een bevredigend resultaat terwijl het dit volledig uitgewerkt in zijn hoofd heeft. Het kind raakt hierdoor gefrustreerd, is onzeker in zijn handelen en ontwikkelt een negatief zelfbeeld.

Hoe kan de ergotherapie hierbij helpen?

In de therapie is het belangrijk om oefeningen uitdagend te maken en veel afwisseling aan te brengen in zowel grof- als fijnmotorische activiteiten. Tijdens mijn behandelingen geef ik uitleg waarom bepaalde handelingen zinvol zijn en laat de kinderen zoveel mogelijk ervaringen opdoen.

Om het cognitieve benaderen te kunnen uitschakelen worden vaak dubbele opdrachten gegeven en wordt er veel op gevoel gewerkt (met de ogen dicht). Om chaotisch werken te voorkomen leer ik om in het handelen structuur in tijd, vorm en inhoud aan te brengen. Hierbij werk ik met pictogrammen zodat gebruik wordt gemaakt van de visuele sterke ingang van het kind.

Er wordt geprobeerd om altijd een positief eindresultaat te bereiken om het gevoel van eigenwaarde te verhogen. Er wordt geprobeerd om humor in de therapie te brengen en het kind plezier in de activiteiten te laten beleven. Ouders en school worden bij de behandelingen betrokken.

Tenslotte probeer ik om het kind enthousiast te maken voor een sport of denksport en om eventueel lid te worden bij een club met leeftijdsgenoten, omdat dit tevens het sociaal functioneren bevordert. Forceren om lid te worden van een club is niet verstandig.

Resi Scholtens-Schuttelaar is (kinder-)ergotherapeute en heeft een praktijk in Geleen. Voor meer informatie: <http://members.home.nl/mscholtens/>

.....en dan vliegen de stukken over het bord!

Marion Knops

Schaken is voor mij het spel der spelen, de meest complexe puzzel die voortdurend wijzigt en iedere keer weer om een heel andere oplossing vraagt. Het spel dat ik graag verlies omdat het meer gaat om een waardige tegenstander die het tot een spannend spel maakt.

Op enig moment kwam voor mij de gelegenheid om schaakles te gaan geven aan hoogbegaafde kinderen die in een time-outgroep¹ zaten. Ik heb deze gelegenheid met beide handen aangegrepen niet alleen omdat ik mijn passie voor het spel kon overdragen aan potentiële schaakgrootmeesters. Maar vooral, zo had ik door de jaren geleerd, omdat het spel zich bij uitstek leent om te werken aan een aantal leer en emotionele problemen die deze kinderen ervaren.

"Ik ga niet met jou schaken!"

"Jawel, het is een onderdeel van de weekplanning, dus je doet gewoon mee". Dan pakten de donkere wolken zich samen: "Nee, ik doe niet mee!"

"Waarom eigenlijk niet?"

"De kans is heel groot dat ik verlies, daarom niet!"

Toen het verzoek van de redactie kwam om een stuk te schrijven over schaken met hoogbegaafden en waar dat allemaal goed voor was, wilde ik dat graag doen. Er was nog wel een probleem: het thema van deze uitgave is "sensomotorische problematiek". Dit is natuurlijk ook een leuke puzzel, want wat hebben schaken, hoogbegaafde kinderen en sensomotorische problematiek met elkaar te maken?

Een jaar of acht geleden kwamen twee studenten ergotherapie bij mij op bezoek. Zij wilden hun eindscriptie wijden aan de sensomotorische problematiek bij hoogbegaafden. Ik had voor die gelegenheid mijn casuïstiek geturfd op deze problematiek. Ik heb gezocht op kenmerken in de ontwikkeling, zoals het overslaan van het kruipen en het meteen duidelijk spreken. Ook in de schoolse situatie zijn er signalen die kunnen duiden op sensomotorische problematiek zoals het weigeren om te plakken en te knippen, het niet kunnen veterstrikken, zeer beweeglijk

¹ (een groep hoogbegaafde kinderen die i.v.m. hun problematiek niet meer in het onderwijs konden worden opgevangen)

zijn en over eigen benen struikelen. Twee belangrijke en goed zichtbare signalen in de schoolse situatie zijn: een slecht handschrift en het niet kunnen automatiseren van bijvoorbeeld de tafeltjes. Dan is er nog een signaal dat ik ernstig vind en dat is de afweer. Kinderen kunnen bijvoorbeeld een tactiele afweer hebben. Ze reageren dan heftig op een aanraking op de huid (haren wassen, etiketten in de kleding) of heel specifiek in hun mond (problemen met tandenpoetsen, het eten van stampot). Ook kunnen kinderen veel last hebben van geluid en licht. Het bleek dat bij 80% van de kinderen signalen naar voren kwamen die duiden in de richting van sensomotorische problematiek. Bij meisjes was het minder zichtbaar maar toch aanwezig.

Door een goede samenwerking tussen een sensomotorische integratietherapeut en mensen die bij hoogbegaafde kinderen intelligentieonderzoek deden bleek in de loop der jaren dat er een sterk verband bestaat tussen sensomotorische integratie problematiek en een disharmonisch profiel. Dit is een conclusie uit de praktijk, wetenschappelijk is het niet onderzocht, althans niet onder hoogbegaafden.

Sensomotorische problemen hoef ik niet uit te leggen daar er in dit themanummer de specialisten op dit gebied uitleg over geven.

Een disharmonisch profiel betekent dat er op een intelligentietest met een groot verschil gescoord wordt op auditief/verbale opdrachten ten opzichte van de visuele/motorische opdrachten. Eigenlijk wordt het verschil het beste zichtbaar in de WISC-R test. Deze intelligentietest kent een verdeling in verbale subtest en performale subtest. Als er sprake is van een aanzienlijk verschil tussen de score op de verbale testen en de performale testen dan spreekt men van een verbaal/performaal kloof of beter gezegd van een disharmonisch profiel. Dit profiel leidt tot een aantal problemen.

Met deze laatste zin raket ik een discussie op. Er is inmiddels in een onderzoek uit Nijmegen aangetoond dat de kloof die zich in de WISC-R manifesteert niet per definitie op problematiek duidt.

Tja, daar zat ik te kijken met mijn schaakgroep en al hun problemen die er ineens niet meer waren.

"Waar zijn je opdrachten die je de vorige week zou maken?"

Een wanhopige blik: "thuis, ik had het niet af, geloof ik".

"Ik geef je de opdrachten opnieuw, maak ze maar hier en als je iets niet weet dan kom het vragen".

"Gebruik een potlood en een gum bij de opdrachten".

"Mag ik opnieuw beginnen?". Het opdrachtenblad staat vol met oranje stift-strepen en kruisen. Schouderophalend: "Ook m'n potlood en gum liggen thuis".

"More recent work has shown,....., that unevenness is the rule among academically gifted children, while global giftedness..... is the exception." (Ellen Winner 1996; *Gifted Children, myths and realities*). Ellen Winner (professor psychologie in Boston) deed research naar onderzoeken over hoogbegaafden. In een onderzoek naar hoogbegaafde adolescenten bleek 95% van de onderzochte jongeren een groot verschil toonden tussen hun verbale en performale capaciteiten. Ook constateert Winner dat hoogbegaafde kinderen op de WISC-R zeer wisselend scoren, van uitzonderlijk goed tot dusdanig zwak dat je er een leerprobleem mee kunt voorspellen. Bij deze (unevenly gifted) kinderen ziet Winner sensomotorische problemen die bijvoorbeeld kunnen leiden tot spiegelen (34 in plaats van 43) en problemen met het handschrift.

"We gaan blind schaken vandaag!"

"Hoe gaat dat?"

"Iemand schaakt met z'n ogen dicht tegen een ander, de zetten worden doorgegeven door de posities te vermelden". Alle kinderen weigerden dit pertinent, niemand wilde blinde schaker zijn. Uiteindelijk zwicht een jongeman en gaat moedig aan de slag. In de vierde zet plaatst hij zijn loper boven op zijn eigen pion. Hij mag weer kijken en is dan ongelooflijk trots op zijn prestatie. *"Ik wist niet dat ik dit kon!"*.

Ondanks dit succesverhaal weigert de rest van de groep om de blinde schaker te zijn.

Winner constateert dus wel degelijk problemen bij hoogbegaafde kinderen met een disharmonisch profiel en benoemt ook nog een aantal sensomotorische problemen die deze kinderen kunnen ervaren.

Evenals bij sensomotorische problematiek lijkt het bij de problemen rond een disharmonisch profiel te gaan om een transportprobleem in de hersenen. Een transportprobleem tussen de linker- en de rechterhersen helft en visa versa.

In de schaakgroep zaten grotendeels kinderen die verbaal hoog scoren, zij kunnen zich verbaal op hoog niveau uiten, hebben een probleemoplossend vermogen op hoog niveau, houden van humor, hebben een hoog abstractie vermogen en houden (teveel) van details. Hun problemen zijn: geen interne structuur, chaotisch, vergeetachtig zijn, niet instaat tot het uitvoeren van meer-voudige opdrachten. Het zijn zwart/wit denkers en ze dur-

ven niet te gokken. Als het slecht gaat zie je bij deze kinderen driftbuien uit het niets, depressies en tics.

Mijn schakers gebruiken overwegend hun linkerhersen helft, laat die nou toevallig niet ingericht zijn om goed te schaken. Het schaken dwingt de kinderen om ook hun rechterhersen helft optimaal te gebruiken. Bij het schaken is het van belang dat je een aantal zetten vooruit denkt, je denkt in beelden, daar heb je de rechterhersen helft voor nodig. Het spel eist van de speler dat er in structuren gedacht wordt.

"Marion, ik weet deze opdracht niet".

"Wat is de opdracht en wie is aan zet?"

Enigszins radeloos: "Maar ik weet het antwoord gewoon niet!".

"Nou dat is de bedoeling, jij krijgt van mij schaakproblemen om ze op te lossen, niet om te kijken of je de oplossing al weet".

"En hoe los je zo'n ding dan op?".....

Ik schaak met deze kinderen om meer redenen dan het voornoemde profielprobleem. Verliezen van een waardige tegenstander, leren leren aan de hand van schaakopdrachten, het overwinnen van de twijfels aan jezelf en plezier hebben in het spel zijn ook belangrijke aandachtspunten.

Daar zit ik dan, zeker bij die pubers moet ik echt opletten. Ik moet een waardige tegenstander zijn, ik ben aan de zesde zet vooruit aan het denken en dan.....dan vliegen de stukken over het bord. Ze kunnen er niets aan doen; het is een sensomotorisch probleem en daar hebben ze zelf al genoeg last van.

Marion Knops, een HINTmens van het eerste uur, heeft de afgelopen tien jaar een schat aan ervaring en deskundigheid opgebouwd met betrekking tot hoogbegaafdheid. Zij geeft workshops en begeleidt volwassenen en kinderen.

Sporten belangrijk voor hoogbegaafden

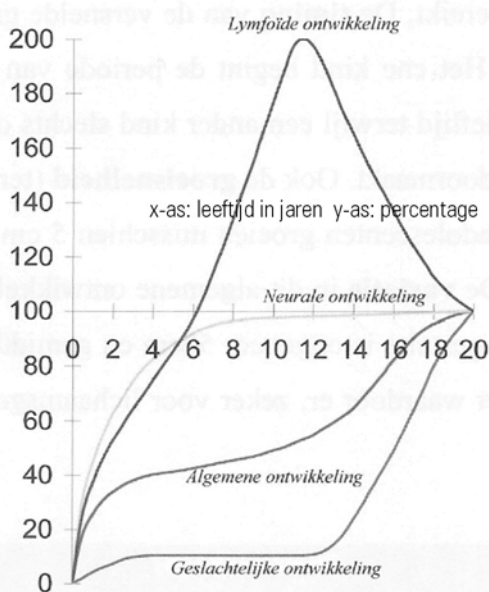
Frank L'Ortije is judoleraar en vader van drie hoogbegaafde zonen. Omdat hij geen onbekende is voor HINT (hij organiseerde al enkele malen een judoworkshop voor hoogbegaafden), vroegen we hem om uit te leggen waarom sporten zo ontzettend belangrijk is voor hoogbegaafde kinderen en waarom je ze als het even kan met de fiets naar school moet laten gaan. Lees dit interview dat een van onze redactieleden had met deze no-nonsense judoleraar.

Verloopt de motorische ontwikkeling van hoogbegaafden anders dan bij een normaal kind?

Frank: "Om dat te kunnen uitleggen moet je eerst iets meer weten over de motorische ontwikkeling in het algemeen. De motorische ontwikkeling is het proces waarmee kinderen en pubers de fundamentele en sport-specifieke bewegingsvaardigheden verwerven. Deze wordt sterk beïnvloed door de ontwikkeling van het zenuwstelsel, lichamelijke ontwikkeling en natuurlijk door prikkels uit de omgeving. De ontwikkeling verloopt normaliter volgens een vast patroon. Ruwe bewegingen worden door heel veel oefening verfijnd, preciezer, efficiënter en uiteindelijk geautomatiseerd.

Normaal gesproken verloopt de motorische ontwikkeling volgens een vast patroon:

ontwikkeling zo snel verloopt, vertrouwen hoogbegaafde kinderen meer op hun vermogen tot redeneren. Een beweging die normale kinderen zich door oefening eigen maken, wordt door hoogbegaafde kinderen eerst in hun hoofd in een patroon vastgelegd. Indien het hele patroon is beredeneerd en het kind denkt eraan toe te zijn, zal het hoogbegaafde kind de beweging pas uitvoeren. Aan een vaardigheid die lukt, wordt geen aandacht meer besteed en het kind concentreert zich vervolgens op de volgende. Een mislukte beweging echter wordt vaak alleen nog uitgevoerd als het kind geen keus heeft. De oefenbewegingen die normaal voorafgaan aan het zich eigen maken van een bewegingstechniek en de vele herhalingen die leiden tot verfijning en automatisering worden door hoogbegaafden niet uitgevoerd."

De algemene ontwikkeling van spieren, skelet en lichaamsbouw begint zich sterk te ontwikkelen aan het begin van de puberteit, terwijl de ontwikkeling van het lymfisch systeem (de weerstand, dat wat een kind kan hebben, zeg maar) zich juist op zijn top bevindt rond het 12/13de jaar. De neurale ontwikkeling daarentegen maakt zijn grootste ontwikkeling door bij kinderen tussen de 0 en 8 jaar en verloopt daarna verder traag en gelijkmatig."

"Wat gebeurt er als dat beeld wordt verstoord?"

Frank: "Een goede vraag, want dat gebeurt vaak in de ontwikkeling van hoogbegaafden. Bij hoogbegaafden vindt de neurale ontwikkeling in rapper tempo plaats, waardoor de curve steiler wordt en invloed heeft op het ontwikkelingsproces van de beweging, de coördinatie en het vermogen tot ruimtelijk inschatten. Omdat de neurale

"Hoe zie je dat je kind bewegingen niet oefent?"

Frank: "Je hoort vaak van ouders dat hun hoogbegaafde kind op een dag opstond en liep. Een typisch voorbeeld van een vaardigheid waarvan ze een patroon hebben bestudeerd en het uitvoeren als ze denken dat ze eraan toe zijn. Dat 'bestuderen' is de reden waarom ze vaak de kruipbeweging niet uitvoeren: ze zien volwassenen die beweging niet doen. Vaak hebben ze wel eerst getijgerd, want ze zijn ambitieus en willen vooruit. Leuk, zo'n kind wat opeens opstaat en loopt, maar vergeet niet, ze oefenen niet en ontwikkelen geen goed lichaamsgevoel en belangrijke basisbewegingen worden niet verfijnd en geautomatiseerd."

"Wat kun je eraan doen?"

Frank: "Allereerst is het natuurlijk belangrijk dat je er vroeg bij bent. Ouders van jonge hoogbegaafde kinderen moeten dus alert zijn. Het eerste stadium van de motorische ontwikkeling (autonome perceptie en competentie) kan worden doorbroken door de kinderen 'sociale vergelijking' te bieden. Kinderen die op jonge leeftijd met elkaar in contact worden gebracht gaan een competitie met elkaar aan: ik kan al..., ik ben al..., ik reken al.... Door gebruik te maken van de egogerichte houding bij jonge kinderen kun je het patroon van beredeneren van bewegingen enigszins doorbreken. Er komt namelijk een corticale opdracht bij: competitie! Natuurlijk moeten kinderen zich wel met elkaar kunnen vergelijken. De meest ideale situatie is om ontwikkelingsgelijken bij elkaar te zetten. Een hoogbegaafd kind gaat geen competitie aan met kinderen waar het zich niet mee kan vergelijken. HINT zou hierin een rol kunnen spelen door kinderen van dezelfde leeftijdscategorie bij elkaar te brengen.

Vanaf zes jaar kan je kind in een sportvereniging. Natuurlijk heeft ieder kind zijn voorkeur, maar voor kinderen die sporten niet echt zien zitten moet je een weloverwogen keuze maken. Sporten waarbij bewegingspatronen zijn te overzien, omdat ze in eigen tempo kunnen worden uitge-

voerd zijn zeer geschikt. De meeste verdedigingssporten, judo, taekwondo, karate, maar ook climbing en varianten zoals speleologie zijn uitstekende sporten voor hoogbegaafden. De bewegingspatronen bij deze sporten zijn goed te beredeneren, maar door het vaak uitvoeren ervan en de variatie in de bewegingspatronen door het toemenen van het niveau, worden de bewegingen toch geautomatiseerd. Bovendien is sporten leuk en het geeft een positieve prikkel aan het limbisch systeem dat naast automatiseringsprocessen van o.a. beweging ook een grote rol speelt bij emoties. Dit laatste is beslist niet te verwaarlozen, want als er te veel negatieve emoties gekoppeld zijn aan het uitvoeren van bepaalde bewegingen, dan zal het kind die voor altijd proberen te vermijden. Dat geldt trouwens niet alleen voor bewegingen, nu we het er toch over hebben. Negatieve emoties, die gekoppeld zijn aan processen die het kind moet automatiseren, hebben hetzelfde effect: steeds maar weer op een saaie manier tafeltjes of schrijfbewegingen oefenen op school, koppelt een negatieve emotie aan die te automatiseren processen en het kind zal ze ook niet automatiseren. Iets voor leerkrachten om over te denken."

"Was dat ook de insteek van de judoworkshops: positieve emoties koppelen aan bewegen?"

Frank: "Ja, onder andere. Ik wilde de kinderen, van wie menigeen een tactiele afweer had, echter ook laten ervaren dat aanraking niet negatief hoeft te zijn. Judo is een contactsport. Veel hoogbegaafde kinderen hebben daar in beginsel moeite mee. Door de grote zenuwinplant, wat vooral te merken is bij kinderen met ernstige tactiele afweer, krijgen hoogbegaafden meer zintuiglijke prikkels te verwerken onder andere via de tastzenuwen. Veelal worden die prikkels door hun limbisch systeem vertaald als onprettig, bij een enkeling zelfs als pijn. De stevige grepen bij judo worden echter niet door de tastzenuwen geregistreerd, maar door de onderliggende zenuwen. De tastzenuwen worden daardoor tijdelijk minder prikkelbaar. Dat gebeurt trouwens ook door spierwerking. Een intensieve sportinspanning van zestig minuten is goed voor

het verminderen van de prikkelbaarheid gedurende zo'n vier tot zes uur! Dat alleen al is een goede reden om je kind zoveel mogelijk met de fiets naar school te laten gaan. Ik zou ervoor willen pleiten dat iedere school een hometrainer aanschaft, want een kwartiertje trainen op zo'n ding maakt een kind rustig en beter bestand tegen inkomende prikkels."

"Volgens jou genoeg redenen om eens stil te staan bij de hoeveelheid beweging die je kind krijgt in dit tijdperk van computer, X-box en Playstation?"

Frank: "Zeker weten! Hoewel het spelen van digitale games natuurlijk toch ook een rol speelt bij het 'Abschalten': een half uurtje 'gamen' na school geeft wat rust na die lange schooldag en die functie mag je niet verwaarlozen. Geen zorgen dus, de computers en Nintendo's hoeven niet de deur uit, je moet er gewoon verstandig mee omgaan en doseren."

Kinderactiviteiten (nu ook met gemengde kampen voor jongeren op het voortgezet onderwijs)

Weekendkampen

De meisjes- en jongenskampen worden dit jaar weer gehouden in Zandvoort. Tijd: van zaterdagmiddag 17.00 uur tot zondag 17.00 uur.

De jongerenkampen (meisjes én jongens) worden gehouden in IJmuiden van zaterdagavond 19.00 uur tot zondag 17.00 uur.

De data kunt u vinden in de activiteitenkalender of op www.hintnoordzuidholland.nl

Informatie en aanmelden bij Mia Pietersen, tel. 0299-640315 (na 20.00 uur), of m.pietersen@hccnet.nl

Kosten € 20. Aanmelding sluit een week voor de aanvang van het kamp!

Kinderclubs

Voor alle kinderclubs geldt dat in verband met aanschaf van materialen en het zorgen voor voldoende begeleiders opgeven van tevoren gewenst is. Kosten € 2,00 voor het eerste kind en € 1,00 voor elk volgend kind (uit hetzelfde gezin).

Schoorl, De Oorsprong, Damweg 7.

Zaterdags van 14.00 tot 16.00 uur, tel. 072-5091964 of

marjanbremer@quicknet.nl

Voorschoten, Zalencentrum "Het Pluspunt", Jan Evertsenlaan 2.

Zondags van 14.00 tot 16.00 uur, tel. 071-5615707 of

kinderclubvoorschoten@hintnoordzuidholland.nl

Almere, Buurtcentrum Parkwijk, Haagbeukweg 42.

Zondags van 13.00 tot 15.00 uur, tel. 036-5327801 of

m.schaart@planet.nl

Rocca klimavontuur in Gulpen

Op zondag 27 november hebben we een erg leuke middag gehad. Hint Limburg had als activiteit een middagje klimmen georganiseerd in Rocca Klimcentrum in Gulpen. We zijn nu een jaar of twee lid van Hint Limburg, en hadden wel al eens een zeer interessante lezing bijgewoond, maar we hadden ons nog niet eerder voor een activiteit ingeschreven. Het is ons zeer goed bevallen, en zullen dat in de toekomst zeker vaker doen! Het is leuk om eens met andere ouders te kunnen praten over ervaringen terwijl de kinderen lekker bezig zijn.

Martijn, in november net 7 jaar geworden, was de jongste van het stel dat zich had opgegeven. Het idee om te leren klimmen aan een echte klimwand leek hem wel wat! Hij heeft gelukkig ook geen enkele last van hoogtevrees en 'enge dingen', die zijn moeder voor geen goud meer zou willen doen, zoals meters in de lucht hangen, in duizelingwekkende achtbanen stappen of enorme waterglijbanen naar beneden suizen, zijn voor Martijn juist superaantrekkelijk. Niet dat hij roekeloos is, gelukkig, maar de uitdaging en spanning trekt hem enorm aan. Eveline, onze jongste van 3 jaar, wilde ook graag mee om naar haar broer te kijken en heeft bij de instructieklimwanden heerlijk gespeeld op een springkussen met touwen erboven. Al met al was het een heel gezellige middag.

De kinderen, ongeveer acht van behoorlijk uiteenlopende leeftijden, kregen allereerst les op de oefen klimwanden door een instructeur van Rocca. Vaders werden ingeschakeld om te helpen met het zekeren van de touwen. Na een aantal keren oefenen mochten ze ook naar de grote klimhal met de metershoge klimwanden! Dat was natuurlijk het echte werk. Iedereen mocht een paar keer laten zien hoe hoog ze konden (en durfden!) komen, en dan langzaam aan de touwen weer terug naar beneden. Martijn was supertrots dat het hem lukte behoorlijk hoog te komen. Dat gaf zijn zelfvertrouwen een behoorlijke impuls. Hij heeft al met al een geweldige ervaring en heel gezellige middag gehad en we gaan zeker weer mee bij een volgende leuke activiteit van HINT!

Hannerieke en Rob, ouders van Martijn en Eveline de Bie

Activiteitenkalender

meer informatie kunt u vinden op www.hintnoordzuidholland.nl

Wanneer?	Wat?	Waar?
zaterdag 8 april	kinderclub Schoorl	De Oorsprong, Schoorl
zondag 9 april	kinderclub Voorschoten	Het Pluspunt, Voorschoten
zondag 9 april	kinderclub BijdeHint	Buurthuis Parkwijk, Almere
zaterdag 22 april	kinderclub Schoorl	De Oorsprong, Schoorl
zondag 23 april	kinderclub Voorschoten	Het Pluspunt, Voorschoten
weekend 22 - 23 april	meisjeskamp Zandvoort	Stella Maris, Zandvoort
zaterdag 13 mei	kinderclub Schoorl	De Oorsprong, Schoorl
weekend 13 - 14 mei	jongerenkamp IJmuiden	De IJmondtrekkers, IJmuiden
zondag 21 mei	kinderclub Voorschoten	Het Pluspunt, Voorschoten
zondag 21 mei	kinderclub BijdeHint	Buurthuis Parkwijk, Almere
zaterdag 10 juni	kinderclub Schoorl	De Oorsprong, Schoorl
weekend 10 - 11 juni	jongenskamp Zandvoort	Stella Maris, Zandvoort
zondag 11 juni	kinderclub Voorschoten	Het Pluspunt, Voorschoten
zondag 11 juni	kinderclub BijdeHint	Buurthuis Parkwijk, Almere
zaterdag 1 juli	kinderclub Schoorl	De Oorsprong, Schoorl
zondag 2 juli	kinderclub Voorschoten	Het Pluspunt, Voorschoten

HINTS CopyRight

is een uitgave van

en verschijnt 4 keer per jaar.

HINT Nederland is een federatie van verenigingen en een stichting voor belangenbehartiging van hoogbegaafden in onderwijs en ontwikkeling.

voor uitgebreide informatie:

HINT Nederland

Postbus 3074

5203 DB 's-Hertogenbosch

www.hintnederland.nl

HINT Noord-Brabant

Postbus 3064

5203 DB 's-Hertogenbosch

www.hint-noord-brabant.nl

HINT Noord- & Zuid-Holland

Postbus 32015

2303 DA Leiden

www.hintnoordzuidholland.nl

HINT Limburg

Havenstraat 16

6051 CR Maasbracht

www.hintlimburg.nl

redactieadres: redactie@hintnederland.nl

U kunt op elk moment van het jaar lid worden (€ 30 per jaar). Beëindiging van het lidmaatschap gaat in aan het eind van het kalenderjaar als uw mededeling voor eind november bekend is bij de ledenadministratie.